

УДК 351.77

А. Є. Бакай,

аспірант кафедри управління охороною суспільного здоров'я Національної академії державного управління при Президенті України, начальник відділу планування та медичного постачання управління охорони здоров'я Департаменту персоналу Адміністрації Державної прикордонної служби України, полковник медичної служби

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ

A. Bakai,

PhD student, National Academy for Public Administration under the President of Ukrainea, Head of Planning and medical supplies Health Administration of the Department of Personnel Administration of the State Border Service of Ukraine, Colonel of medical service

STATE REGULATION OF MEDICAL SUPPORT OF UKRAINE'S POPULATION IN AN EMERGENCY: STATE RESEARCH

Проаналізовано стан наукових досліджень з питань державного регулювання медичного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях, висвітлено існуючі теоретико-методологічні аспекти державного управління у подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу; підтверджено необхідність формування єдиного медичного простору держави (з питань медичного забезпечення населення в особливий період), розробки та впровадження об'єднаної системи медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях воєнного та мирного часу, централізації механізмів фінансування та управління системою медичного захисту населення, визначення та впровадження єдиних принципів організації медичної допомоги, розроблення і реалізації нових стратегій та програм міжсекторальної та міжвідомчої взаємодії, у тому числі в підходах до програм медичної освіти, функціональної інтеграції відомчих систем всіх форм власності, застосування єдиних стандартів (нормативів) на загальних принципах тощо.

The state of research on government regulation to ensure public health emergency, shows the existing theoretical and methodological aspects of government in addressing the health consequences of emergency situations of war and peace; confirmed the necessity to create a single medical space state (on medical support people in times of crisis), development and implementation of a unified system in emergency situations of war and peace time, centralization of financing mechanisms and management of health protection, defining and implementing common principles of medical care, the development and implementation of new policies and programs intersectoral and interdepartmental interaction, including approaches to medical education programs, functional integration of all departmental ownership, applying common standards (standards) on the general principles.

Ключові слова: державне регулювання, медичне забезпечення, медико-санітарні наслідки, єдиний медичний простір, організація медичної допомоги, об'єднана система лікування.

Key words: government regulation, health care, health consequences, single medical space, interagency cooperation, combined treatment system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Координація діяльності медичних служб сил оборони, системи охорони здоров'я та освіти держави з метою надання медичної допомоги (гарантованого державою рівня) в надзвичайних ситуаціях можлива за умов створення міжвідомчої системи медичного забезпечення населення України. Додаткового значення також набувають питання комплексного підходу до компонентів системи медичної логістики та впровадження ситуаційних міжвідомчих алгоритмів роботи в екстремаль-

них умовах. Одним з ключових стандартів у сфері охорони здоров'я слід вважати принцип єдиного медичного простору, який повинен забезпечувати рівний доступ до регульованої державою медичної допомоги гарантованого рівня як за територіальним принципом, так і за медичними показниками, незалежно від задіяної території, місця події або відомчої приналежності, в межах всієї країни.

Розробка та впровадження об'єднаної системи медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях воєнного та

мирного часу (стабільна організація або модель міжвідомчої взаємодії) дозволить системно уникати чи зменшувати ризики дублювання в процесі надання медичної допомоги, надасть змогу створити уніфіковану систему лікування. Крім того, це дасть змогу визначити та об'єднати процедури реєстрації даних на всіх рівнях надання медичної допомоги для забезпечення постійного процесу удосконалення роботи. Можливість використання медичної інфраструктури різних форм власності дозволить у сформованому медичному просторі держави своєчасно визначити доктрину, політику та спосіб прийняття управлінського рішення з метою досягнення найкращого результату.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Організуючий управлінській вплив держави на сферу охорони здоров'я досліджували: Т. Бахтеєва, М. Білинська, Н. Васюк, В. Волошин, В. Вороненко, Н. Гойда, Л. Жаліло, Д. Карамішев, В. Князевич, В. Корнацький, Н. Кризіна, І. Кринична, В. Лобас, І. Малиш, В. Михальчук, З. Надюк, Я. Радиш, Н. Рингач, І. Рожкова, І. Солоненко, І. Хожило, О. Черниш, Т. Юрочко та інші.

Питання державного управління медичним захистом і екотехнічною безпекою населення України досліджували В. Барабой, О. Березюк, М. Близнюк, П. Волянський, С. Гур'єв, Н. Гуселетова, Л. Жукова, І. Кочін, В. Криса, М. Кучма, М. Лемешев, І. Місула, М. Михайловський, В. Піщиків, Ю. Скалецький, П. Танасієнко, А. Терент'єва, О. Труш, І. Шпильовий [2; 5; 6; 9].

Дослідженню питань діяльності державної служби медицини катастроф України приділяли увагу О. Акулова, О. Гайволя, Ю. Градун, І. Кочін, С. Міронець, О. Набоченко, П. Сидоренко, Д. Трошин [14].

Міжнародний досвід з організації заходів медичного захисту населення вивчали Н. Гуселетова, М. Корнієнко, А. Лобода, О. Мазуренко, Г. Мацидонська, О. Мельник, В. Москаленко, О. Мостипан, М. Нацюк, Я. Радиш, П. Танасієнко, А. Терент'єва, О. Труш, О. Цигипало, Ден Смайлі [1; 6; 18; 21; 27].

МЕТА СТАТТІ

Мета роботи: проаналізувати стан наукових досліджень вітчизняними ученими питань державного управління медичним захистом та регулювання медичного забезпечення населення України в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Зміна геополітичного та військово-стратегічного вектору України визначила нові завдання у сфері охорони здоров'я як структурному підрозділу суспільного виробництва та стимулювала розробку і впровадження нових галузевих програм (платформ та стратегій), у відповідності до визначених індикаторів та пошуків шляхів удосконалення механізмів управління логістичними потоками (ресурсами).

Відсутність науково обгрунтованої державної програми міжвідомчої взаємодії з організації медичного забезпечення надзвичайних ситуацій та єдиного нормативно-правового акту щодо підготовки цивільної та військової систем охорони здоров'я до роботи в особливий пе-

ріод і організації медичного забезпечення військово-службовців і цивільного населення у мирний і воєнний час призводить до дублювання в процесі надання медичної допомоги та блокує створення уніфікованої системи медичного забезпечення в надзвичайних ситуаціях.

Проведений бібліографічний аналіз спеціалізованої літератури свідчить про те, що питання медичного захисту населення в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу є досить актуальним. П. Волянський наполягає на необхідності комплексного аналізу потреби в медичному захисті населення від наслідків надзвичайних ситуацій [5]. Н. Клименком надзвичайні ситуації розглядаються як об'єкт державного управління [12; 13]. О. Мазуренко висвітлює можливі прогнозовані ризики з виникнення та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій мирного часу на регіональному рівні та розглядає деякі питання міжвідомчої координації в подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій [16].

Нормативно-правовому регулюванню функціонування територіальних служб медицини катастроф на етапах реформування системи медичного захисту населення України приділяли увагу дослідники: М. Близнюк, О. Булах, В. Волошин, П. Волянський, З. Гладун, М. Корнієнко, М. Михайловський, Г. Рошцін [5].

Реформуванню медичної служби цивільного захисту були присвячені численні наукові праці: С. Гур'єва, Л. Жукової, Н. Загоруйка, С. Іванова, І. Кочін, О. Мазуренко, Г. Рошціна, Л. Павленка, І. Сидоренко, Ю. Скалецького, В. Торбіна, Г. Черняков та інші [9; 10].

Питання організації медичного забезпечення населення під час виникнення екстремальних ситуацій та надання медичної допомоги на первинному рівні висвітлювали І. Азарський, І. Андрієвський, В. Волошин, Ю. Вороненко, Г. Рошцін, В. Тарасюк, А. Толстанов, В. Торбін [19].

Можливі механізми міжвідомчої координації в подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій та планування медико-санітарного забезпечення населення на локальному рівні дослідили І. Азарський, Н. Загоруйко, Н. Іскра, В. Крилюк, Р. Майданчик, О. Мельник, О. Набоченко, Я. Радиш, Г. Рошцін, І. Слічко, В. Тарасюк, Л. Шостак [11; 16; 18; 20—22; 28].

Систему медичного забезпечення військ (сил), розвиток відомчих систем лікувально-евакуаційного забезпечення військ і використання сил та засобів медичних служб військових формувань для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій досліджували М. Бадюк, В. Білий, М. Бойчак, О. Булах, А. Верба, О. Власенко, В. Волошин, А. Галушка, Л. Голик, Л. Давидюк, В. Жаховський, А. Котуза, О. Курічко, Е. Левченко, В. Лівінський, О. Мельник, В. Пасько, Я. Ратиш, О. Ричка, В. Савицький, В. Стриженко, О. Сохін [2—4; 7; 8; 15; 21; 23; 25].

У роботах А.В. Терент'євої визначено теоретико-методологічні основи формування принципів державного управління ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та запропоновано організаційно-функціональну схему медичного забезпечення населення при подоланні наслідків надзвичайних ситуацій. Розробка передбачає комплексний підхід до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у постраждалих районах, можливість залучення необхідних сил і засобів. Розкрито сутність понять "медична

компонента єдиної системи цивільного захисту населення і території", "медичний захист населення за умов надзвичайної ситуації", "управління системою медичного захисту населення". Опрацьовані рекомендації для органів державного управління. Проаналізовано досвід участі служби медицини катастроф у міжнародних цивільно-військових навчаннях; визначено методологічні підходи до управління ризиками за умов надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Радиш Я.Ф. спільно з Терент'євою А.В. обґрунтували механізми державного управління медичним захистом за умов надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та визначили шляхи впровадження отриманих результатів у практику державного управління системою охорони здоров'я. Проаналізовано стан вивчення проблеми державного управління медичним захистом та обґрунтовано пропозиції щодо практичного застосування механізмів і методів державного управління системою медичного захисту як компонентою системи цивільного захисту населення і території України. Запропоновано методологічні підходи до управління ризиками за умов надзвичайних ситуацій [26].

Шостак Л.Й. дослідила фактори, що впливають на механізми взаємодії органів влади під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а саме: політичні (своєчасність та адекватність прийнятих управлінських рішень щодо організації процесу ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і відновлення нормальних умов життєдіяльності постраждалого населення), економічні (достатність та доступність матеріальних ресурсів для матеріально-технічного забезпечення заходів процесу ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій), геополітичні (положення країни у світовому співтоваристві), гуманітарні (задоволення нагальних потреб постраждалого населення, можливість отримувати гуманітарну допомогу); розроблено структурно-компонентну схему ресурсного забезпечення, що базується на систематизації видів ресурсу на основі потреб результативного сукупного впливу механізмів взаємодії органів публічної влади при організації ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій в Україні; визначено резервні можливості та сформовано науково-практичне бачення систем цільового фінансового резервування та цільового державного страхування [28].

У роботах Жукової Л.А. розглядаються науково-практичні аспекти державного управління у сфері цивільного захисту як складової національної безпеки, досліджується проблема теоретико-методологічного обґрунтування механізмів побудови ефективної та результативної функціонально-структурної моделі державного управління у сфері цивільного захисту в Україні. Проаналізовано стан наукових досліджень функціонально-структурного аспекту державного управління у сфері цивільного захисту. Досліджено цілі та функції, систему й структуру органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту в Україні. Установлено, що ефективне державне управління у сфері цивільного захисту має базуватися на оптимальному співвідношенні підсистем зі структурними елементами безпеки з використанням програмно-цільових аспектів. Сформульовано практичні рекомендації для органів державного управління [10].

Розглядаючи надзвичайні ситуації як об'єкт управління Клименко Н.Г. у своїх працях визначає надзвичайні ситуації як об'єкт управління та аналізує організаційно-управлінські й історичні аспекти становлення (розвитку) державного управління в умовах надзвичайних ситуацій, досліджує державне управління при виникненні надзвичайних ситуацій як окрему галузь державного управління, що має певні особливості; досліджено генезу державного управління в умовах надзвичайних ситуацій: створення єдиної державної системи цивільного захисту населення і території від надзвичайних ситуацій природного, техногенного та воєнного характеру, а також узагальнює міжнародний досвід створення та функціонування систем державного управління у цій сфері. Визначається зміст надійності функціонування системи державного управління в умовах надзвичайних ситуацій як ключової характеристики і передумови ефективності державного управління у цій сфері. Охарактеризовано та здійснено комплексний аналіз чинників, що впливають на ефективність та надійність державного управління в умовах надзвичайних ситуацій. Розроблено концептуальну основу методичного підходу до оцінки надійності функціонування системи державного управління в умовах надзвичайних ситуацій [12; 13].

Окремі дослідники (С.О. Гур'єв [6], В.О. Волошин [4], І.В. Кочін [14], Г.Г. Роцін [1; 22], В.Ф. Торбін [19]) зосереджують свою увагу на питаннях аналізу вітчизняної нормативно-правової бази щодо попередження і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, особливостей реагування органів державного управління на надзвичайні події, пов'язані з терористичною діяльністю, питаннях організації заходів з ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, зокрема організації лікувально-діагностичного процесу безпосередньо у зоні надзвичайної ситуації та здійсненню санітарно-епідеміологічного контролю території відповідальності, окреслюють напрями подальшого розвитку та удосконалення служби медицини катастроф як складової медичного захисту населення і території за умов надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що на сьогоднішній день проблема управління наслідками надзвичайних ситуацій переважно зводиться до вирішення завдань розподілу наявних обмежених ресурсів при наданні медичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

Г.Б. Марченко аналізує в своїх роботах систему управління в надзвичайних ситуаціях та її організацію в період реагування на надзвичайні ситуації державного і регіонального рівнів [17].

В.Я. Білий, А.В. Верба, М.І. Бадюк, В.О. Жаховський, В.Г. Лівінський, В.Ф. Скалецький у своїх роботах дослідили еволюцію системи лікувально-евакуаційних заходів у системі медичного забезпечення військ, визначили склад сил і засобів медичної служби на різних етапах розвитку військової медицини. Основну увагу акцентовано на залежності системи лікувально-евакуаційних заходів від розвитку організації військ та порядку їх застосування, а також стану матеріально-технічного забезпечення медичної служби. Висвітлено основні напрями розвитку сучасної системи лікувально-евакуа-

ційних заходів та шляхи досягнення визначених спрможностей [2; 3; 23—25].

На вдосконалення системи медичного забезпечення військових формувань як складової загальнодержавної політики охорони здоров'я громадян України орієнтовані наукові праці О.Ю. Булаха, О.М. Власенка, В.Л. Савицького, В.І. Стриженка. Авторським колективом у статті обгрунтовано необхідність створення такої системи медичного забезпечення, яка могла б ефективно діяти як в умовах мирного часу, так і (без доукомплектування силами й засобами) в умовах ведення воєнних конфліктів низької інтенсивності. Висвітлені основні засади розбудови сучасної системи медичного забезпечення Збройних Сил України в мирний час і в особливий період шляхом законодавчого затвердження нормативно-правової бази її функціонування в єдиному медичному просторі держави. Водночас наголошується, що система медичного забезпечення Збройних Сил України повинна забезпечити провідну роль серед медичних служб інших військових формувань держави в єдиному медичному просторі. Для подальшого розвитку медичного забезпечення Збройних Сил України (ЗСУ) необхідно створити ефективну медичну систему військ (сил), інтегровану в загальнодержавну систему охорони здоров'я з метою досягнення гарантованого медичного забезпечення військовослужбовців, членів їх родин та інших категорій населення [23].

С.О. Гур'єв і П.В. Танасієнко, вперше в 2014 році, проаналізували медико-санітарні втрати під час проведення контртерористичних операцій на прикладі Чечні, Лівії та Афганістану. Виявили, що обсяги втрат серед мирного населення значно переважають утрати серед військових. Нозологічна структура медико-санітарних утрат за сучасних умов характеризується перевищенням більш тяжких поєднаних пошкоджень внаслідок впливу нових високоенергетичних засобів враження. Зважаючи на характеристики сучасних бойових дій та їх медико-санітарні наслідки, можна стверджується, що медичний захист є вкрай недостатнім внаслідок неадекватності чинних систем медичного захисту мирного населення в сучасних умовах [6].

Досвід міжнародних військових конфліктів останніх років вказує на відсутню або недостатню концепцію медичного захисту населення в багатьох випадках. Застосування нових підходів і принципів ведення бойових дій, використання сучасних видів зброї призвело до кризи застарілих алгоритмів і практик медичного доопроводу постраждалих, що призвело до пошуку більш оптимальних заходів із захисту населення від уразлих факторів воєнних дій. В роботі О.М. Курічка наведено низку типових сценаріїв використання відомчої системи медичного забезпечення Державної прикордонної служби України та наголошено на необхідності відпрацювання навичок роботи персоналу в екстремальних умовах, зокрема під час виникнення нестандартних ситуацій на державному кордоні: проведення пошуково-рятувальних робіт, ліквідація наслідків стихійного лиха, або техногенної аварії. Визначено критерії проведення медичного сортування постраждалих і хворих у надзвичайних ситуаціях, технології надання медичної допомоги при масовому надходженні поранених [15].

Зростання рівня терористичних загроз, що виникає на різних континентах, можливість міжнаціональних конфліктів, збільшення кількості зброї масового ура-

ження у світі — це неповний перелік факторів, які торкнуться і України. Тому на сьогодні досить актуальною є проблема розробки методів сучасного захисту мирного населення від наслідків надзвичайних ситуацій воєнного і мирного часу, над розв'язанням якої працювали Г.Г. Роцін, С.О. Гур'єв, В.В. Вороненко, Ю.М. Скалецький, В.Ф. Торбін [1; 2; 6].

Деякі питання медичного забезпечення антитерористичної операції на Сході України проаналізовано авторським колективом Української військово-медичної академії та ДУ "Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України". В.О. Жаховський, В.Г. Лівінський, М.В. Кудренко, І.П. Мельник у своїй роботі визначають, що існуючим комплектом сил і засобів медичних служб Збройних Сил України та інших військових формувань навіть за умов їх підсилення, доукомплектування та використання мобілізаційних ресурсів, активного маневру силами і засобами, неможливо повністю покрити потреби військ (сил) у медичному забезпеченні [8]. За таких умов виникає необхідність в організації чіткої взаємодії медичної служби Збройних Сил України та медичних служб інших військових формувань і правоохоронних органів, а також у широкому використанні потужностей цивільних закладів охорони здоров'я для лікування і реабілітації поранених військовослужбовців, що передбачає формування єдиного медичного простору України. На думку авторського колективу, головною причиною наявних проблем із медичним забезпеченням стала відсутність у державі єдиного нормативно-правового акту щодо завчасної підготовки системи цивільної та військової охорони здоров'я до роботи в особливий період та організації медичного забезпечення військовослужбовців і цивільного населення у воєнний час — Воєнно-медичної доктрини України. Для надійного медичного забезпечення військ необхідно мати повноцінну організаційно-штатну структуру медичних підрозділів військових частин і з'єднань, військово-медичних закладів, укомплектованих підготовленим особовим складом, відповідним комплектно-табельним оснащенням, спеціальною медичною технікою та засобами евакуації. Особливої важливості, на думку авторів, набуває необхідність удосконалення нормативно-правової бази організації медичного забезпечення військ та формування єдиного медичного простору держави.

Г.Г. Роцін акцентує увагу на питанні міжвідомчої координації в процесі подолання медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій. Основною метою дослідження визначається вивчення шляхів поглиблення міжвідомчої взаємодії в процесі виробки управлінських рішень при подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. Проведені дослідження питань міжвідомчої координації при опрацюванні управлінських рішень у процесі подолання наслідків надзвичайних ситуацій демонструють, що існуючі праці з цього питання втілюють лише деякі моменти. Основну вагу дослідники приділяють таким питанням, як економічні механізми управління техногенними катастрофами, управління безпекою життєдіяльності, а також організаційно-управлінські аспекти запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій. Крім цього, визначається, що в основному увага приділяється, зокрема, дослідженню ризиків, інформаційному за-

безпеченню процесу прийняття рішень та управлінню роботою в особливих умовах, а лишаються майже не дослідженими питання управління та координації комплексних заходів з подолання наслідків природного і техногенного характеру, а саме питання міжвідомчої взаємодії у цьому процесі. Однією з найважливіших складових процесів визначається організація управління та міжвідомча координація реагування, тому що вплив їх зростає пропорційно масштабу надзвичайної ситуації, складності обстановки, збільшенню кількості залучених сил та потреби в матеріальних засобах [1; 22].

Розглядаючи поняття та елементи єдиного медичного простору, можна погодитись з Р. Майдаником, що на сьогодні цей стандарт є, радше, ідеалом, ніж чинним загальнообов'язковим правилом, оскільки існує істотна різниця між рівнем та якістю надання медичної допомоги в містах і населених пунктах, між окремими регіонами, в загальнонаціональній і відомчій медичного забезпечення. У літературі розрізняють поняття єдиного медичного простору у вузькому і широкому значеннях як систему загальнонаціональної мережі лікувально-профілактичних закладів та систему організації надання медичної допомоги, що забезпечує доступність, якість та ефективність кваліфікованої допомоги всьому населенню держави й об'єднує всі медичні ресурси спільним управлінням і визначеним механізмом фінансування. Зважаючи на нагальну необхідність створення інститутів і механізмів реалізації та захисту права людини на охорону здоров'я, Р. Майданик визначає пріоритетом питання забезпечення доступною та своєчасною, рівною та якісною медичною допомогою [11].

Проведений аналіз наукових джерел демонструє, що теоретико-методологічні аспекти державного управління комплексним механізмом подолання медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу знайшли широке обговорення серед наукової громадськості, що зумовлено актуальністю питань організації медичного захисту населення в екстремальних умовах.

Характеризуючи стан дослідженості проблеми державного управління міжвідомчою взаємодією з організації медичної допомоги населенню України в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу, треба зазначити, що в переважній більшості наукових праць розглядаються питання організації медичного забезпечення суто в осередку надзвичайної події та проведення комплексу лікувально-евакуаційних заходів на локальному рівні. Дослідження розвитку лікувально-евакуаційних заходів у системі медичного забезпечення (як цивільних, так й військових секторів), їх залежність від розвитку подій, характеру застосування та ресурсного забезпечення обмежуються площиною відомчих інтересів. Лише поодинокі дослідження були присвячені визначенню цілей та завдань з організації комплексу заходів з подолання наслідків надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу на державному рівні. (М. Бадюк, В. Варус, С. Гур'єв, Н.Клименко, Я. Радиш) та моделюванню і організації міжсекторальної та міжвідомчої взаємодії з надання медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях у загальній системі єдиного медичного простору держави (Н. Загоруйко, Н. Іскра, В. Крилюк, О. Мельник, О. Набоченко, І. Слічко, Л. Шостак).

ВИСНОВКИ

Проблема міжвідомчої взаємодії надання медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу має багатоаспектний і комплексний характер, що обумовлює необхідність формування єдиного медичного простору держави (з питань медичного забезпечення населення в особливий період), централізацію механізмів фінансування та управління системою медичного захисту населення, визначення та впровадження єдиних принципів організації медичної допомоги, розроблення і реалізації нових стратегій та програм міжсекторальної та міжвідомчої взаємодії, у тому числі, в підходах до програм медичної освіти, функціональна інтеграція відомчих систем всіх форм власності, застосовування єдиних стандартів (нормативів) на загальних принципах тощо.

Міжвідомча координація діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, пов'язаної із функціонуванням державної системи надання медичної допомоги військовослужбовцям, працівникам правоохоронних органів і цивільному населенню; забезпечення на національному рівні міжвідомчої координації медичних служб, системи охорони здоров'я та медичної освіти держави щодо ефективного та раціонального використання медичних ресурсів, забезпечення стандартизації медичної допомоги, евакуації, реабілітації та підготовки медичного персоналу; побудова єдиної міжвідомчої системи підготовки та перепідготовки медичних кадрів, стандартизації та управління якості медичної освіти, створення медичної інформаційної системи складових сил медичного захисту, що охоплює всі етапи медичної евакуації та процеси управління потоками пацієнтів, відповідає стандартам, доктринам та рекомендаціями; автоматизація процесів управління медичними ресурсами та медичного логістичного забезпечення; координація заходів у рамках міжнародного співробітництва щодо медичного забезпечення та гуманітарної допомоги постраждалим, впровадження сучасних технологій підготовки медичних та немедичних фахівців, проведення науково-практичних та освітніх заходів; створення системи управління медичним забезпеченням при виникненні надзвичайних ситуацій — перелік завдань, що потребують вирішення на державному рівні.

Література:

1. Аналіз і впровадження досвіду взаємодії міжнародних цивільно-військових сил при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / Г.Г. Рошнін, Н.І. Іскра, А.В. Терент'єва та ін. // Проблеми військової охорони здоров'я: зб. наук. пр. — К.: Укр. військ.-мед. акад., 2008. — Вип. 22. — С. 42—47.
2. Аналіз особливостей реагування органів державного управління на надзвичайні події, пов'язані з терористичною діяльністю / В.В. Вороненко, Ю.М. Скалецький, В.Ф. Торбін // Вісник наукових досліджень. — 2011. — № 3. — С. 4—8.
3. Бадюк М.І. Основні принципи формування системи медичного забезпечення військ за територіальним принципом / М.І. Бадюк // Військова медицина України. — 2008. — № 1. — С. 3—10.
4. Волошин В.О., Галушка А.М. Аналіз досвіду використання сил та засобів медичної служби Збройних Сил для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій при-

родного і техногенного характеру // Вісн. медицина України. — 2006. — Т. 6. — № 3. — С. 94 — 101.

5. Волянський П.Б. Комплексний аналіз потреби в медичному захисті населення від наслідків надзвичайних ситуацій // Державне управління: удосконалення та розвиток. — № 3. — 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=818>

6. Гур'єв С.О., Танасієнко П.В., Гуселетова Н.В., Мостипан О.О. Аналіз медико-санітарних наслідків військових дій під час проведення сучасних контртерористичних операцій // Актуальні теми: зб. наук. пр. — К.: ДЗ "Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Міністерства охорони здоров'я України" — 2014. — С. 3—8.

7. Еволюція поглядів та розвиток системи лікувально-евакуаційного забезпечення військ — уроки для збройних сил України / Білий В.Я., Верба А.В., Бадюк М.І., Жаховський В.О., Лівінський В.Г. // Проблеми військової охорони здоров'я: зб. наук. пр. — К.: Укр. військ.-мед. акад., 2014. — Вип. 22. — С. 26—47.

8. Жаховський В.О., Галушка А.М., Булах О.Ю., Стриженко В.І. Наукове обґрунтування організації медичного забезпечення військових частин (з'єднань) ЗС України на воєнний час / В.О. Жаховський, А.М. Галушка, О.Ю. Булах, В.І. Стриженко // Проблеми військової охорони здоров'я. — Вип. 34. — К., 2012. — С. 6—17.

9. Жукова Л.А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: функціонально-структурний аспект: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. / Жукова Л.А.; НАДУ при Президентіві України. — К., 2007. — 20 с.

10. Жукова Л.А. Основні стратегічні напрямки державного управління ризиками // Зб. наук. пр. УАДУ / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. — К.: Вид-во УАДУ, 2002. — Вип. 2. — С. 120—129.

11. Майданчик Р.А. Єдиний медичний простір як ключовий стандарт прав людини і юридичний виклик у сфері охорони здоров'я України. // Україна. Медичне право. — 2013. — № 1 (11).

12. Клименко Н.Г. Особливості державного управління в умовах надзвичайних ситуацій: теоретичний та історичний аспекти // Вісн. НАДУ. — 2007. — № 3. — С. 117—127.

13. Клименко Н.Г. Надзвичайні ситуації як об'єкт управління // Статистика України. — 2006. — № 1. — С. 83—89.

14. Кочін І.В., Акулова О.М., Сидоренко П.І., Гут Т.М., Гайволя О.О., Трошин Д.О. Наукові основи удосконалення діяльності державної служби медицини катастроф України, як підсистеми загальнодержавної системи протидії тероризму // Запорізький медичний журнал. — 2—11. — Т. 13. — №3. — С. 115—118.

15. Курічко О.М. Моделювання ситуації щодо потреби у наданні медичної допомоги та їх застосування у практичній діяльності медиків / О.М. Курічко // Науковий вісник: щоквартальний наук.-практ. альман. ДПСУ. — 2013. — № 3. — С. 46—54.

16. Мазуренко О.В., Терент'єва А.В., Іскра Н.І. Деякі питання міжвідомчої координації в подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій // Економіка та держава. — Міжнародний науково-практичний журнал. — № 6. — 2006. — С.93—96.

17. Марченко Г.Б. Система управління в надзвичайних ситуаціях та її організація в період реагування на надзвичайні ситуації державного і регіонального рівнів // Матер. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф. "Організація управління в надзвичайних ситуаціях". — К., 2008. — С. 20—25.

18. Мельник О.М., Радиш Я.Ф. Міжнародні миротворчі операції: особливості правового регулювання / Вісн. Хмельниц. ін-ту регіон. упр. та права. — 2004. — № 4 (12). — С. 242—245.

19. Організація медичного забезпечення населення України при природних і техногенних катастрофах: посібник // Під заг. ред. В.О. Волошина, В.Ф. Торбіна. — К.: "Медкол" УкрРНВФ "Медицина-екологія", 1998. — 152 с.

20. Радиш Я., Мельник О. Механізми врегулювання міжвідомчих державно-управлінських відносин у галузі охорони здоров'я в єдиному медичному просторі України // Вісн. УАДУ. — 2003. — № 2. — С. 77—84.

21. Радиш Я.Ф. Досвід взаємодії міжнародних цивільно-військових сил при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій / Я.Ф. Радиш, А.В. Терент'єва // Держава та регіони. — № 2. — С. 157—160.

22. Рошчін Г.Г., Мазуренко О.В., Терент'єва А.В., Іскра І.А. Деякі питання міжвідомчої координації в процесі подолання медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій // Економіка та держава. — № 2. — 2010. — С. 93—95.

23. Савицький В.Л., Власенко О.М., Стриженко В.І., Булах О.Ю. Система медичного забезпечення військ (сил) — складова загальнодержавної політики охорони здоров'я громадян України / Трансформування та розвиток Збройних Сил України // Наука і оборона — 2014. — Вип. 2. — С. 27—33.

24. Система медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах воєнних конфліктів різної інтенсивності / В.В. Пасько, М.І. Бадюк, А.С. Котуза // Віськ. медицина України. — 2005. — № 1. — С. 5—11.

25. Сохін О.О., Булах О.Ю., Давидюк Л.К. Актуальні питання організації лікувально-евакуаційного забезпечення військ / О.О. Сохін, О.Ю. Булах, Л.К. Давидюк // Військова медицина України. — 2005. — № 4. — С. 75—80.

26. Терент'єва А.В. Державне управління медичним захистом за умов надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру: автореф. дис. д. наук з держ. упр.: 25.00.02. / Терент'єва А.В.; НАДУ при Президентіві України. 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/386/822/7502.html>

27. Труш О.О. Методологічні засади компаративної політики у сфері цивільного захисту / О.О. Труш // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. — Х.: Магістр, 2010. — № 1(37). — С. 135—139.

28. Шостак Л.Й. Механізми забезпечення взаємодії суб'єктів державної системи ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Шостак Л.Й.; ОРІДУ. 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oridu.odessa.ua/8/4/doc/aref%20Sos.pdf>

References:

1. Roschin, H.H. Iskra, N.I. and Terent'ieva A.V. (2008), "Analysis and implementation experience of interaction

between international civil and military forces during emergencies", *Problemy vijs'kovoï okhorony zdorov'ia*, vol. 22, pp. 42—47.

2. Voronenko, V.V. Skalets'kyj, Yu.M., and Torbin V.F. (2011), "Analysis of the response of the administration to emergencies related to terrorist activity", *Visnyk naukovykh doslidzhen'*, vol. 3, pp. 4—8.

3. Badiuk, M.I. (2008), "Basic principles of formation of the system of medical support for the territorial principle", *Vijs'kova medytsyna Ukrainy*, vol. 1, pp. 3—10.

4. Voloshyn, V.O. and Halushka, A.M. (2006), "The analysis of the use of forces and means of the Armed Forces Medical Service for emergencies of natural and man-made", *Vijs. medytsyna Ukrainy*, vol. 6, no. 3, pp. 94—101.

5. Volians'kyj, P.B. (2015), "Comprehensive analysis of the need for health protection of the population from the consequences of emergencies", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol 3, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=818> (Accessed 15 Nov 2016).

6. Hur'iev, S.O. Tanasiienko, P.V. Huseletova, N.V. and Mostypan, O.O. (2014), "The analysis of the health effects of military operations during the current counterterrorism operations", *Aktual'ni temy [Actual themes]*, *Ukrains'kyj naukovo-praktychnyj tsentr ekstrenoi medychnoi dopomohy ta medytsyny katastrof Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy*, Kyiv, Ukraine, pp. 3—8.

7. Bilyj, V.Ya. Verba, A.V. Badiuk, M.I. Zhakhovs'kyj, V.O. and Livins'kyj, V.H. (2014), "The evolution of and development of medical evacuation support troops - Lessons for the armed forces of Ukraine", *Problemy vijs'kovoï okhorony zdorov'ia*, vol. 22, pp. 26—47.

8. Zhakhovs'kyj, V.O. Halushka, A.M. Bulakh, O.Yu. and Stryzhenko, V.I. (2012), "Scientific substantiation of health services to military units (formations) Armed Forces of Ukraine in wartime", *Problemy vijs'kovoï okhorony zdorov'ia*, vol. 34, pp. 6—17.

9. Zhukova, L.A. (2007), "State Department of Civil Protection in Ukraine: functional and structural aspect", Ph.D. Thesis, Public Administration, NADU pry Prezidentovi Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

10. Zhukova, L.A. (2002), "The main strategic directions of state risk management", *Zb. nauk. pr. UADU*, vol. 2, pp. 120—129.

11. Majdanchyk, R.A. (2013), "The only medical space as a key human rights standards and the legal challenge in health care and Ukraine", *Medychno pravo*, vol. 1 (11).

12. Klymenko, N.H. (2007), "Features of public administration in emergency situations: a theoretical and historical aspects", *Visn. NADU*, vol. 3, pp. 117—127.

13. Klymenko, N.H. (2006), "Emergencies like facility management", *Statystyka Ukrainy*, vol. 1, pp. 83—89.

14. Kochin, I.V. Akulova, O.M. Sydorenko, P.I. Hut, T.M. Hajvolia, O.O. and Troshyn, D.O. (2011), "Scientific basis of improvement of public service Disaster Medicine of Ukraine as a subsystem of the national system to counter terrorism", *Zaporiz'kyj medychnyj zhurnal*, vol. 13, no. 3, pp. 115—118.

15. Kurichko, O.M. (2013), "Simulation of the situation regarding the need for medical care and their application

in medical practice", *Naukovyj visnyk: schokvartal'nyj nauk.-prakt. al'man. DPSU*, vol. 3, pp. 46—54.

16. Mazurenko, O.V. Terent'ieva, A.V. and Iskra, N.I. (2006), "Some issues of inter-agency coordination in addressing the health consequences of emergencies", *Ekonomika ta derzhava. Mizhnarodnyj naukovo-praktychnyj zhurnal*, vol. 6, pp. 93—96.

17. Marchenko, H.B. (2008), "The system of emergency management and its organization during the emergency response of the state and regional levels", *Mater. 10-oi Mizhnar. nauk.prakt. konf. Orhanizatsiia upravlinnia v nadzvychajnykh sytuatsiakh [Materials 10th Intern. Scientific Pract. Conf. "The organization of emergency management"]*, Kyiv, Ukraine, pp. 20—25.

18. Mel'nyk, O.M. and Radysh, Ya.F. (2004), "International peace operations: peculiarities of legal regulation", *Visn. Khmel'nyts. in-tu rehion. upr. ta prava*, vol. 4 (12), pp. 242—245.

19. Voloshyn, V.O. and Torbin, V.F. (1998), *Orhanizatsiia medychnoho zabezpechennia naseleння Ukrainy pry pryrodnykh i tekhnohennykh katastrofakh [Company medical support Ukraine's population during natural and man made disasters]*, UkrRNVF "Medytsyna-ekolohiia", Kyiv, Ukraine.

20. Radysh, Ya. and Mel'nyk, O. (2003), "Mechanisms of regulation of inter-state relations in the management of health in a single medical space Ukraine", *Visn. UADU*, vol. 2, pp. 77—84.

21. Radysh, Ya.F. and Terent'ieva, A.V. (2009), "Interaction between international civil and military forces during emergencies", *Derzhava ta rehiony*, vol. 2, pp. 157—160.

22. Roschin, H.H. Mazurenko, O.V. Terent'ieva, A.V. and Iskra, I.A. (2010), "Some issues of interagency coordination in the process of overcoming the health consequences of emergencies", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 93—95.

23. Savyts'kyj, V.L. Vlasenko, O.M. Stryzhenko, V.I. and Bulakh, O.Yu. (2014), "The system of medical support of troops (forces) — part of the national health policy of citizens of Ukraine", *Nauka i oborona*, vol. 2, pp. 27—33.

24. Pas'ko, V.V. Badiuk, M.I. and Kotuza, A.S. (2005), "The health of the Armed Forces of Ukraine in conditions of armed conflicts of varying intensity", *Vijs'k. medytsyna Ukrainy*, vol. 1, pp. 5—11.

25. Sokhin, O.O. Bulakh, O.Yu. Davydiuk, L.K. (2005), "Current issues of organization medical evacuation support troops", *Vijs'kova medytsyna Ukrainy*, vol. 4, pp. 75—80.

26. Terent'ieva, A.V. (2010), "State Department of health protection in the conditions of natural and man-made disasters", Ph.D. Thesis, Public Administration, NADU pry Prezidentovi Ukrainy. Kyiv, Ukraine.

27. Trush, O.O. (2010), "Methodological principles of comparative politics in the field of civil protection", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1 (37), pp. 135—139.

28. Shostak, L.J. (2014), "Mechanisms interoperability Entities elimination of the health consequences of emergencies", Ph.D. Thesis, Public Administration, ORIDU, Odesa, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2016 р.